

PROJECT DUINBOEREN & DADEN *in 2^e fase*

Volle bak op themadag

In themagroepen zijn het afgelopen jaar verschillende activiteiten en experimenten uitgevoerd op bedrijven van de deelnemers. Een goed moment om de verschillende ervaringen samen te delen en te evalueren. Op de themadag van 21 november leidde dit tot interessante en leerzame discussies met de deelnemers en begeleiders van het project Duinboeren & Daden.

Inhoud

- *Ondersteuning van Rabobank*
- *Bemestingsadvies fosfaat*
- *Portret Alexander Vugts*
- *Demo's en themagroepen 2007*
- *INFO & Colofon*

Turen over de maïs

Op de goed bezochte open dag van 21 augustus keken veehouders over maïs die direct in het grasland gezaaid was. Een platte wagen was nodig om er over heen te kijken, dus de opbrengsten waren goed. Op blz 5 van deze Nieuwsbrief wordt verder ingegaan op de resultaten.

Rabobank ondersteunt initiatief

Met de overhandiging van een cheque door Paul van der Zanden (van de Rabobank Leijdstroom) aan Jo van Balkom (voorzitter van het Overlegplatform Duinboeren) geeft de Rabobank Groep een extra impuls aan het project Duinboeren & Daden. Met de financiële bijdrage van de Rabobank krijgt het project Duinboeren & Daden een steun in de rug van het agrarisch bedrijfsleven. Met deze bijdrage spreekt de Rabobank zijn waardering uit voor de actieve groep deelnemers die op een innovatieve wijze vooruit willen lopen op beleidsregels van overheden.

Paul van der Zanden (Rabobank Leijdstroom) overhandigd cheques aan Jo van Balkom (voorzitter Overlegplatform Duinboeren)

Het gebied rond het nationaal Park de Loonse en Drunense Duinen kent voor agrariërs ondernemers steeds meer beperkingen. "Het enthousiasme van de deelnemende Duinboeren in hun streven naar een duurzame bedrijfsvoering willen ondersteunen als Rabobank" geeft Paul van der Zanden aan. De resultaten van het project kunnen in de toekomst bijdragen aan een sterke en duurzame melkveehouderij, waar economisch perspectief hand in hand gaat met de bescherming van het waardevolle buitengebied.

Melk & Mineralen

SCHERPER BEMESTEN OP BASIS VAN EEN

nieuwe systematiek kan!

Door het beter rekening houden met zowel P-beschikbaarheid als P-nalevering is een nieuwe adviesmethodiek ontwikkeld, gebaseerd op de combinatie van twee P-bodemanalyses: P-AL en PPAE. Om introductie in de praktijk te bespoedigen is door NMI in 2006 een 2-jarige praktijkproef gestart op 30 bedrijven (waaronder Duinboerenbedrijven) in opdracht van de provincie Noord-Brabant, Stuurgroep Landbouwinnovatie Noord-Brabant en Blgg.

Hoe is er gewerkt?

Op praktijkpercelen met een P-AL tussen 10 en 68 is een deel bemest volgens de Bemestingsadviesbasis, het andere deel heeft een nieuw verlaagd P-advies gekregen. Bij het maaien van de 1^e snede is de opbrengst geschat en is minerale samenstelling van gras bepaald. De door de veehouder uitgevoerde handelingen zijn geregistreerd (wanneer en hoeveel bemesten, maaien en oogsten).

Resultaten 2006 en 2007

In 2006 was het nieuwe advies 14 kg P₂O₅ ha⁻¹ lager dan volgens de Bemestingsadviesbasis (tabel 1). Daarbij bedroeg het P-gehalte in gras gemiddeld 4,0 g kg⁻¹ ds. In 2007 was er gemiddeld 16 kg P₂O₅ ha⁻¹ minder nodig volgens de Bemestingsadviesbasis. Wel was het P-gehalte met 3,3 g kg⁻¹ ds duidelijke lager dan in 2006. Dit is toe te schrijven aan het uitzonderlijke droge weer voor de 1^e snede, waardoor de P-opname van gras sterk werd geremd. Duidelijke opbrengsteffecten als gevolg van het nieuwe P-advies zijn niet waargenomen.

Tabel 1. Het P-advies volgens de Bemestingsadviesbasis, het nieuwe advies, de gerealiseerde P-bemesting voor de 1^e snede en het P-gehalte van gras gemiddeld over alle percelen.

Jaar	Aantal percelen	P-AL gemiddeld	"oud" advies kg P ₂ O ₅ ha ⁻¹	Nieuw advies kg P ₂ O ₅ ha ⁻¹	Kunstmestgift kg P ₂ O ₅ ha ⁻¹	Mestgift kg P ₂ O ₅ ha ⁻¹	P in gras g kg ⁻¹ ds
2006	68	29 (voldoende)	53	39	15	26	4,0
2007	62	34 (voldoende)	47	31	10	22	3,3

In toekomst wellicht gedifferentieerde fosfaatgebruiksnormen

In de mestwetgeving is opgenomen dat de meststoffenwet in 2007 geëvalueerd zou worden. De uitkomsten van deze evaluatie bepalen mede de fosfaatgebruiksnormen vanaf 2009. Met de Europese Commissie is overeengekomen dat Nederland de fosfaatgebruiksnormen mag gaan differentiëren. Momenteel heeft de overheid een studie lopen die moet uitwijzen op welke wijze een differentiatie vormgegeven kan worden en wat de effecten van deze differentiaties zijn voor o.a. het milieu, de landbouw, de handhaving en de uitvoering en administratieve lasten voor de sector. De differentiatie in fosfaatgebruiksnormen gaat niet eerder dan in 2010 zijn beslag krijgen. Dit betekent dat de minister nu voorstelt om de fosfaatgebruiksnormen voor 2009 gelijk te houden op het niveau van 2008 mits Brussel hiermee wil instemmen. Het uiteindelijke doel is dat er een traject naar 2015 uitgezet wordt met als einddoel fosfaatevenwichtsbemesting. Onder evenwichtsbemesting verstaat de overheid een evenwicht tussen fosfaatgift en gewasopname. De evaluatie van de meststoffenwet laat zien dat een aanzienlijk deel van de Nederlandse landbouwgronden

een verhoogde fosfaattoestand heeft. Op een belangrijk deel hiervan is op grond van goede landbouwpraktijk en het bemestingsadvies feitelijk geen fosfaatbemesting nodig aldus de minister. De meststoffenwet biedt voor deze gronden de mogelijkheid om de gebruiksnormen voor fosfaat te differentiëren al naar gelang het gewas, de toegepaste landbouwpraktijk, de kenmerken van de bodem en de grondsoort, de grondwaterstand en de mate waarin de ecologische toestand van een gebied afhankelijk is van de hoeveelheid fosfaat in het oppervlaktewater. De verwachting is dan ook dat de differentiatie er aankomt, mede om zo ook invulling te geven aan de normen van de Kaderrichtlijn Water. Het is van groot belang dat de agrariërs op gebiedsniveau ervaring en kennis en kunde opdoen met maatregelen om de fosfaatproblematiek te tackelen. Het project Duinboeren & Daden is hiervoor een uitgelezen kans.

Gebruiksnormen fosfaat 2008 en 2009 zijn: 100 kg op grasland en 85 kg op bouwland.

Ton van Korven

Melk @ Mineralen

PORTRET

Naam:

Alexander Vugts (37)

Woonplaats:

Haaren

Bedrijf:

*Bedrijf: 80 melkkoeien en 65 stuks jongvee
Melkquotum: 650.000 kg
20 hectare grasland
10 hectare snijmaïs
20 ha natuurground van
Brabants landschap en Natuurmonumenten*

Zorgen voor mestafzet

Als deelnemer aan het voormalige project Panfa, was het voor Alexander Vugts vanzelfsprekend om ook actief deel te nemen aan het Project Duinboeren & Daden. Daarnaast is Alexander ook deelnemer aan het project Koe en Wij, waarin hij deelneemt aan de studiegroep met een klein huiskavel.

Mineralenkringloop

Door deelname aan verschillende projecten ben ik bewuster bezig met mineralen en heb ik een beter zicht op de totale kringloop op mijn bedrijf. Deze kennis helpt mijn bij het doorontwikkelen van mijn bedrijf. Bij aanvang van het project Duinboeren & Daden, zijn er themagroepen in het leven geroepen. Elke deelnemer kan aan één of meerdere themagroepen deelnemen. De themagroepen Bodem, Gewas, Vee en Economie werken aan voorafgestelde doelstellingen. In een kleine groep kun je gezamenlijk en individueel doelen stellen en deze onderzoeken op bedrijfsniveau. Daarnaast staat bij Duinboeren & Daden ervaren leren met onderzoek op bedrijfsniveau centraal.

Koe en Wij

De combinatie van deelname aan zowel Duinboeren & Daden en het project Koe en Wij, geeft Alexander verschillende bruikbare handreikingen. Voorbeelden hiervan zijn met name terug te herleiden naar een efficiëntere benutting van het vers gras bij beweiding. Door een bewuste grasraskeuze in combinatie met klaver is er weinig roestvorming in het najaar. Dit in combinatie met een korte beweidingenslengte geeft ook in het najaar prima beweidingresultaten.

Groei en mestafzet

Momenteel heeft Alexander zijn mestafzet geregeld. Maar met de groei die hij nastreeft voor zijn bedrijf zal er extra afzet moeten worden geregeld. Zowaar geen eenvoudige

opgave. In een gebied waar veel grond wordt aangekocht voor natuurontwikkeling van de Loonse en Drunense Duinen en het Groene Woud, is de gronddruk al hoog. Dit in combinatie met de enorme ontwikkelingsdrang van de boomteelt is de druk op de grondmarkt extra hoog.

*Fosfaat is een
endige grondstof*

Vaste mest voor natuurgebieden

Momenteel heeft Alexander 80 melkkoeien, maar zijn doelstelling is om de komende jaren door te groeien naar 150. Hiervoor zal een flinke uitbreiding van de huidige ligboxenstal plaats moeten vinden. Bij deze uitbreiding zal gekozen worden voor een potstal, een niet alle daagse keuze. Doordat Vugts nu natuurgebieden van Brabants Landschap en Natuurmonumenten mag bemesten met vaste mest kan hiermee een groot deel van de mestafzet worden georganiseerd in de regio. Daarnaast biedt een potstal prima koecomfort voor met name de nieuw melkte en hoogproductieve koeien.

Samenwerken mogelijke basis voor de toekomst

Waar momenteel de samenwerking met de terreinbeheerders prima verloopt liggen er ook volop kansen voor samenwerking met de boomteelt en de varkenshouderij in de regio. Op veel gronden wordt nog bijbemest met kunstmeststoffen en zolang er nog een overschot aan mest is in de regio doen we gezamenlijk iets niet goed. Er kan nog veel gewonnen worden met optimaal invul-

len van de mestplaatsingsruimte. Daarnaast liggen er kansen om met de boomteelt te kijken welke mestsoorten in welke vorm in te passen zijn. Hiervoor is het belangrijk met elkaar in overleg te treden. Ook de kennis van de varkenshouderij is hiervoor erg belangrijk. De varkenshouderij heeft al ervaring met mestverwerking en deze kennis moeten we goed inzetten en met elkaar delen. In het verleden zijn er al verschillende initiatieven geweest op het gebied van mestverwerking. Veel van deze projecten zijn een stille dood gestorven. Het wordt nu tijd om het mestprobleem samen aan te pakken en op te lossen.

Mestverwerking

Ook als melkveehouderijsector zullen we met mestverwerking aan de gang moeten. Niet alleen om de mest eenvoudig af te kunnen zetten, maar om ook efficiënt met endige grondstoffen als fosfaat om te gaan. Dit is ook de hoofddoelstelling van het project Duinboeren & Daden, die ik als melkveehouder een warm hart toe draag.

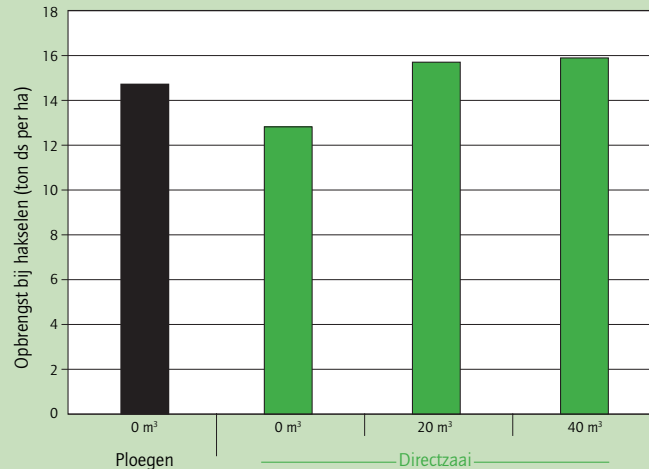
Samenwerking van sectoren in het gebied

Erik van Asten (varkenshouder in Haaren) geeft aan dat door de toenemende druk op de mestmarkt de melkveehouderij en varkenshouderij samen moeten optrekken. Samen werken aan "Mest op Maat". Dat betekent samen investeren in mestverwerking en zoeken naar een optimale benutting van mineralen op lokaal niveau. Het is nu tijd voor de intensieve veehouderij om samen met de melkveehouderij te investeren in een goede afzet. Voor de toekomst biedt dit voordelen voor beide sectoren.

Demo's *bodem en gewas* in het seizoen 2007

Direct zaai van maïs werkt

Afgelopen jaar zijn de puntjes op de i gezet bij het direct zaaien van maïs in een graszode. Het ontwikkelde systeem werkt en kan concurreren met de opbrengst bij ploegen en/of frezen van een graszode: 2 weken voor inzaai een bespuiting met round-up, zodebemesten met 20-30 m³ drijfmest voor inzaai, inzaaien met de Hunter van Evers-Agro en een maïsbespuiting in het 5^e blad stadium. In de figuur zijn de opbrengsten met de opbrengsten van de hakselaar te zien in tonnen droge stof. Direct zaai van maïs spaart de bodem (organische stof en bodemleven) en geeft de grond meer draagkracht bij inzaai en oogst. Het systeem biedt ook potentieel bij de inzaai in groenbemesters.

Minder onkruid bij herinzaai met een dekvrucht

Om onkruid bij herinzaai in het voorjaar voor te zijn kan een dekvrucht van 25-50 kg zomergerst of haver worden gebruikt. Naast onkruidbeheersing en productie brengt een diep wortelend gewas als graan via de beworteling organisch materiaal in diepere grondlagen, en maakt letterlijk en figuurlijk de weg vrij voor een goede beworteling van een herinzaai. Het zet de bodem snel in de steigers waardoor deze minder snel kan inzakken. Sjef Vermeer (veehouder in Haaren) heeft dit systeem uitgeprobeerd bij de inzaai van een mengsel van gras met rode en witte klover. Sjef heeft het graan in de eerste snede als snijgraan mee afgemaaid. Samen met de hoog opgroeiende rode klover gaf dit een mooi product. Let op: Als men wil voorkomen dat het graan te vaak herschiet moet het eerst in bloei zijn gekomen voordat het wordt afgemaaid. Dit betekent wel dat tot half juni een mengsel van gras en graan op het land staat. Hoe dit wordt meegeteld in de derogatie kan geen uitspraak over worden gedaan.

Studieclub kijkt op velddag naar resultaat herinzaai grasklover in dekvrucht van zomergerst

Rondje mineralenprojecten Nederland

In verschillende projecten wordt gewerkt aan maatregelen voor melkveebedrijven om met de huidige mestwetgeving een win-win te creëren voor milieu en economie op de bedrijven. In deze nieuwsbrief aandacht voor het VEL VANLA project in de Noordelijke Friese Wouden. Door deze coöperatie wordt al meer dan 10 jaar gewerkt aan het optimaliseren van de bodem-plant-dier kringloop. Op dit moment zijn er zo'n 80 boeren actief in studiegroepen. Vele onderwerpen zijn de afgelopen jaren al de revue gepasseerd. Op dit moment gaat de aandacht vooral uit naar de bedrijfsspecifieke excretie, de natuurlijke

weerstand van het vee en de bedrijfseconomie. In 2006 strooide de gemiddelde veehouder 125 kg zuivere stikstof per hectare en lag het oude MINAS overschot zo rond de 150 kg N/ha. De uitdaging zit nog in het beter benutten van de eigen grond waardoor de (kracht)voer kraan verder dichtgedraaid kan worden. Uit onderzoek kwam naar voren dat bij gelijke intensiteit de koeien van het ene bedrijf nauwelijks 6.000 KVEM effectief van een hectare grasland opnamen, terwijl bij andere bedrijven er meer dan 9.000 KVEM effectief werd opgenomen! Genoeg voer voor discussie in de studiegroepen dus!

Demo's bodem en gewas in het seizoen 2007

Meer melk uit gras

Onder begeleiding van Wim Govaerts is een groep van 12 veehouders binnen het project met de opdracht "Meer melken uit gras" aan de slag gegaan. Op 21 november werden de bevindingen over het seizoen 2007 gerapporteerd aan de andere deelnemers. Naast dat, koeien nooit liegen en dat vakmanschap loont, waren er een aantal specifieke zaken over het seizoen 2007 te melden.

Merkwaardige groeiseizoenen

In 2007 begon de lente al snel met de zomer. Voordat de zomer begon was het al herfst. Dit groeiseizoen heeft het weer een uitgesproken invloed gehad op het gras en daarmee de graskuilen. De eerste snede van 2007 was zeer hoog in VEM, FOS en suiker. Echter vanaf de 2e snede leken de kuilen allemaal op een nazomer of herfst kuil, laag in FOS en suiker en relatief weinig DVE.

Herkennen van tekorten

Bij een FOS en suikertekort is er een slechte penswerking, daardoor een slechte benutting van onbestendig eiwit, een lage passagesnelheid met als gevolg een lagere opname, voer in de mest en geen glans op de koeien. Bij DVE-tekorten is er minder groeihormoon, daardoor een lagere melkgift, spierafbraak en slechtere vruchtbaarheid. DVE-tekorten gecombineerd met zwaveltekorten geeft een laag melk eiwit.

Bijsturen aan de hand van signalen

Vezels en zaden in de mest betekent FOS verhogen bijvoorbeeld via perspulp, bieten of droge pulp. Is het ureum

hoog, zak dan met onbestendig eiwit in het rantsoen en/of verhoog ook weer de FOS. Bij een te laag vetgehalte bij pasgekalfde koeien zak met het pensverzurende krachtvoer. Wordt bij deze koeien een te hoog vetgehalte gecombineerd met een te laag eiwitgehalte dan moet de hoeveelheid bestendig zetmeel via het krachtvoer stijgen.

Gebrek aan zon heeft gevolgen blauwtong versterkt

Het overmatig speekselen bij blauwtong heeft bij sommige koeien geleid tot stijging van de pens pH. Dit werd nog versterkt door suikertekort in het gras. Op sommige bedrijven heeft dit zelfs geleid tot pensalkalose. Koeien met blauwtong wilde zoet en zuur hebben. Aangezien er geen suiker zat in het gras en de graskuilen zijn de koeien op sommige bedrijven er bovenop gekomen met melasse, pulp of bieten.

Info & Colofon

NIEUWSBRIEF MELK & MINERALEN NR 6
DECEMBER 2007, OPLAGE 3400

Deze nieuwsbrief wordt uitgegeven in het kader van het project *Duinboeren & Daden*, uitgevoerd door het Overlegplatform Duinboeren en het Louis Bolk Instituut, gefinancierd door de SGB-regeling, betrokken veehouders, SVUW-regeling van de provincie Noord-Brabant, LIB-fonds, Waterschap Dommel, Overlegplatform Duinboeren, Waterschap Aa en Maas en de Rabobank. In dit vier jarig project wordt de fosfaatkringloop op melkveebedrijven in het gebied rond de Loonse en Drunense Duinen geoptimaliseerd.

Voor vragen, reacties of informatie kunt u bellen of mailen naar:

Emiel Anssems (0411-643639), duinboeren@hetnet.nl
Nick van Eekeren (0343 523862 of 06 20132133)
n.vaneekeren@louisbolk.nl

Redactie: Nick van Eekeren, Emiel Anssems,
Wim Bussink (NMI), Ton van Korven (ZLTO),
Frank Verhoeven, Wim Govaerts

Ontwerp: Fingerprint, Driebergen i.s.m.
Turquoise Ontwerp, Zeist

Foto's: Duinboeren en Louis Bolk Instituut

LOUIS BOLK
INSTITUUT

Overlegplatform Duinboeren